

Universiteit Utrecht
Masterthesis Psychologie, Kinder en Jeugd

**De samenhang tussen persoonlijkheid en sociale interacties: de rol
van sekse, gedragingen en depressieve symptomen**

Roos Ursem (3644928)

22 juni 2015

Eerste begeleider: dr. R. Hutteman

Tweede beoordelaar: dr. A. Oosterwegel

Samenvatting

Achtergrond: Onderzoek laat zien dat adolescenten jongens en meisjes verschillen in persoonlijkheid, interacties met leeftijdsgenoten en depressieve symptomen. Het huidige onderzoek onderzocht de sekseverschillen in de verwachte samenhang tussen persoonlijkheid en sociale interacties, de mogelijke onderliggende mechanismen zoals agentische en communale gedragingen en de rol van depressie. **Methode:** 155 scholieren van 12 tot 17 jaar hebben deelgenomen. Aan de hand van vragenlijsten werden zij ingedeeld in een controle of depro-groep en werd persoonlijkheid gemeten. Video-opnames van korte interacties met een onbekende leeftijdsgenoot van hetzelfde geslacht werden gebruikt om gedragingen te observeren. **Resultaten:** Sekse modereert de relatie tussen openheid, neuroticisme, extraversie en de kwaliteit van sociale interacties. Deze relaties waren sterker voor jongens. Agentische en communale gedragingen spelen nauwelijks een mediërende rol. Depressieve symptomen waren geen risicofactor. **Discussie:** Onderzoek naar onderliggende mechanismen zal voortgezet moeten worden om de relatie tussen persoonlijkheid en sociale interacties te begrijpen. Interventies voor jongens en meisjes kunnen hier op worden afgestemd.

Abstract

Background: Adolescent boys and girls differ in personality, interactions with peers, and depressive symptoms. The current study examines differences between boys and girls in the expected link between personality and social interactions, agency and communion as possible underlying mechanisms and the role of depression. **Methods:** 155 students participated varying from 12 to 17 years old. Questionnaires assigned them to either a control or depression group and measured their personalities. Video-recordings of short interactions with a peer they did not know of the same gender were used to observe behavior. **Results:** Gender moderates the relationship between openness, neuroticism, extraversion, and the quality of social interactions. These relationships were stronger for boys. Agency and communion behavioral characteristics do not seem to play an important mediating role. Depressive symptoms appeared not to be a risk factor. **Discussion:** Research should focus on underlying mechanisms to understand the relationship between personality and social interactions. This can be useful when implementing interventions for boys and girls.

Tijdens de adolescentie worden relaties met leeftijdsgenoten steeds belangrijker (De Goede, Branje, & Meeus, 2009; Arnett & Hughes, 2012). Tegelijkertijd nemen depressieve symptomen tijdens de adolescentie toe (Kievit, Tak, & Bosch, 2009). Bekend is dat jongens en meisjes verschillen in de omgang met deze leeftijdsgenoten (Rose & Rudolph, 2006) en in de aanwezigheid van een depressie (Kievit et al., 2009). Er is echter nog veel onbekend over de onderliggende mechanismen die de verschillen in de samenhang tussen persoonlijkheid (Ghaed & Gallo, 2006; Gebauer, Sedikides, & Lüdtke, 2014), depressie (Kievit et al., 2009) en de kwaliteit van sociale interacties kunnen verklaren. Het huidige onderzoek zal zich richten op de sekseverschillen bij adolescenten in de samenhang tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van interacties met leeftijdsgenoten. Hierbij zal gekeken worden welke gedragingen deze mogelijke samenhang kunnen verklaren. Ook een andere risicofactor die toeneemt tijdens de adolescentie (Kievit et al., 2009) en een rol speelt bij de kwaliteit van sociale interacties (Van Beek, Dolderen, & Dubas, 2006; Van Beek & Dubas, 2008) zal worden meegenomen, namelijk depressie. Er zal worden gekeken naar het verschil in samenhang wanneer er sprake is van een hoge of lage mate van depressieve symptomen.

Samenhang persoonlijkheid en sociale interactie

Mensen zijn sociale wezens die de fundamentele behoefte hebben bij anderen te horen (Baumeister & Leary, 1995). Het overgrote deel van onze gedragingen, gedachten en emoties zijn direct of indirect gerelateerd aan andere mensen. Zodoende is persoonlijkheid (*hoe mensen zijn*) onlosmakelijk verbonden met sociale relaties (*met wie mensen zijn*; Back et al., 2011).

Ten eerste wordt een belangrijk deel van persoonlijkheid gekarakteriseerd door individuele verschillen in hoe mensen zich gedragen naar anderen toe en hoe zij denken over deze anderen. Hierbij is het belangrijk hoe zij zichzelf zien in relatie tot die ander (James, 1890/1981). Ten tweede worden sociale acties, gedachten en gevoelens bepaald door persoonlijkheidskarakteristieken van de mensen die hierbij betrokken zijn. Sociale relaties zouden geen uitdagend gedeelte van ons leven zijn, wanneer alle mensen gelijk zouden zijn in hoe zij doen, denken en voelen (Back et al., 2011). Ten derde liggen sociale interacties ten grondslag aan de ontwikkeling van persoonlijkheid. Hoe anderen op ons reageren, hoe we ons voelen en hoe wij denken over anderen heeft invloed op wie wij worden (Denissen, Schönbrodt, van Zalk, Meeuw, & van Aken, 2011; Reitz, Zimmermann, Hutteman, Specht, & Neyer, 2014; Hutteman et al., 2014).

Het Lens model: brug tussen persoonlijkheid en sociale interactie

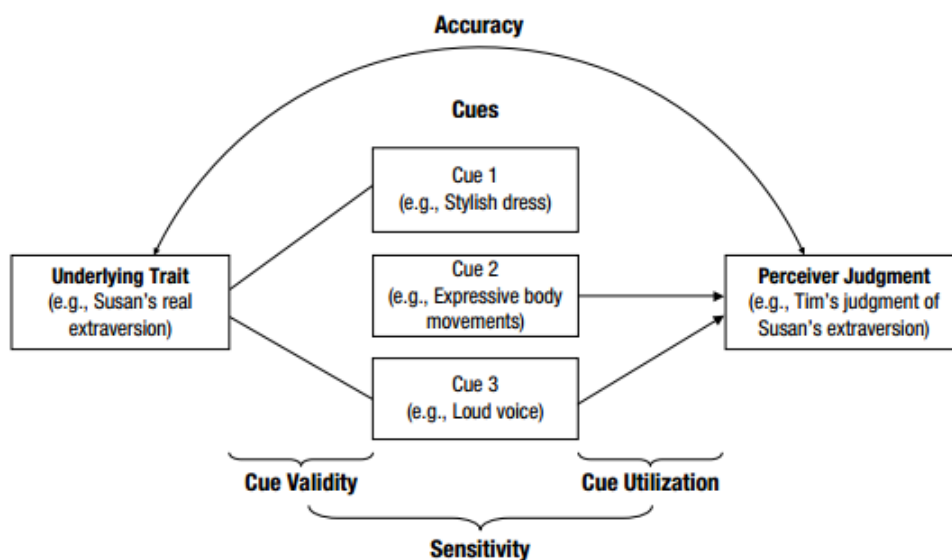
Het 'Lens Model' (Brunswik, 1956) legt de link tussen interpersoonlijke componenten, zoals persoonlijkheid en sociale interactie (Back et al., 2011). Dit model biedt de mogelijkheid te kijken naar de oordelen die mensen vormen over de persoonlijkheid van anderen die zij niet kennen en geeft daarmee implicaties over de onderliggende mechanismen. Er wordt als het ware een 'lens' gebruikt voor indirecte percepties en gevolgtrekkingen door te focussen op een aantal observeerbare signalen 'cues' uit de omgeving. Deze cues, zoals hoeveelheid lichaamsbeweging, oogcontact en een spiegelende houding kunnen worden gebruikt om bijvoorbeeld in te schatten hoe extravert een persoon is. Volgens het Lens Model (Brunswik, 1956) verschillen mensen in de manier waarop zij deze cues gebruiken. Ze verschillen in het gebruik, de validiteit, de gevoeligheid en de consistentie. Gebruik wordt omschreven als 'cue utilization', dit houdt in dat bepaalde cues door een persoon sterker worden meegewogen om een oordeel te vellen over persoonlijkheid. De mate waarin een cue daadwerkelijk gerelateerd is aan de eigenschap van een persoon, wordt validiteit ('cue validity') genoemd. Gevoeligheid ('cue sensitivity') houdt in dat hoe vaker van valide cues wordt uitgegaan, des te gevoeliger men is voor verschillen in de validiteit van cues. Tot slot kan accuraatheid ('accuracy') over verschillende personen alleen worden bereikt door kennis over cues consistent (bij iedereen hetzelfde) toe te passen. Aan de hand van deze beoordelingen van sociale signalen wordt een beeld gevormd over de persoonlijkheid van een onbekende en kan een belangrijke basis zijn voor toekomstig contact. Deze beoordeling kan grote consequenties hebben voor de kwaliteit van sociale relaties (Back et al., 2011). In Figuur 1 staan de processen van het Lens Model uitgebeeld (Nestler & Back, 2013).

Sekseverschillen in sociale interactie

Doordat mensen verschillen in de omgang met cues, ontstaan er verschillen in oordelen over de persoonlijkheid van anderen en wellicht ook verschillen in de invloed die dit oordeel heeft binnen de relatie met die persoon (Nestler & Back, 2013). De mate waarin mensen bepaalde observeerbare cues vertonen in sociale interacties waar oordelen op worden gebaseerd over persoonlijkheid, is mogelijk sekseafhankelijk.

De sekseverschillen in sociale interacties kunnen aan de hand van de begrippen 'communale' en 'agentische' eigenschappen worden omschreven. Deze twee eigenschappen, opgesteld door Bakan (1966), ook wel de 'Big Two' genoemd (Gebauer, 2014), worden gekenmerkt door verschillende aspecten van sociaal gedrag, motieven en doelen (Helgeson, 1994). Ook de Roos van Leary (Leary, 1957) omschreef al eerder met een communicatiemodel het interactieproces tussen mensen, waarin onderscheid gemaakt kan worden in de houding

van mannen en vrouwen gedurende interacties. De begrippen van Bakan (1966) ‘communaal’ en ‘agentisch’ worden gezien als de stereotypische, sociaal wenselijke man-vrouw karakteristieken, namelijk ‘mannelijkheid’ (agentisch) en ‘vrouwelijkheid’ (communaal; Lippa, 1995). Hier bij wordt agentisch omschreven met instrumentale karakteristieken zoals dominantie, prestatiegerichtheid, competentie, onafhankelijkheid en openheid. De communale eigenschap omvat expressieve karakteristieken, zoals verwantschap, zorgzaamheid, warmte, afhankelijkheid en aangenaamheid (Lippa, 1995; Gebauer et al, 2014). Gebauer en zijn collega’s (2014) vonden dat bepaalde gedragingen samenhangen met de ‘Big Two’. Zo voorspelde de agentische eigenschappen minder pro-sociaal gedrag dan de communale eigenschappen.

Figuur 1. Een voorbeeld van een lensmodel om het proces van beoordelingen van onderliggende persoonlijkheidstrekken te omschrijven (Nestler & Back, 2013).

Agentische en communale eigenschappen hebben beide positieve gevolgen voor het sociaal functioneren, de gezondheid en het welzijn (Helgeson & Fritz, 1999). Communale eigenschappen hangen bijvoorbeeld samen met positieve sociale uitkomsten (hogere kwaliteit van de sociale interactie), waar de agentische eigenschap samenhangt met emotionele aanpassing en zelfvertrouwen (Helgeson & Fritz, 1999; Ghaed & Gallo, 2006).

Deze eigenschappen zorgen ervoor dat jongens en meisjes bepaalde gedragingen sneller zullen uitvoeren. Verschillen in concrete gedragingen zouden de verschillen tussen jongens en meisjes in de samenhang tussen persoonlijkheid en sociale interacties kunnen verklaren. Daarnaast kunnen deze gedragingen ons alerter maken voor bepaalde sociale cues om op deze manier een inschatting te maken van iemands persoonlijkheid (Back et al., 2011).

Op het gebied van persoonlijkheid worden vaker sekseverschillen gevonden. Zo scoren vrouwen vaak hoog op neuroticisme, vriendelijkheid, aangenaamheid en openheid voor gevoelens, waar mannen hoger scoren op het gebied van assertiviteit en openheid voor ideeën (Costa, Terracciano, & McCrae, 2001). Dit lijkt overeen te komen met de communale (vrouwelijke) en agentische (mannelijke) eigenschappen, waar vergelijkbare sekseverschillen gevonden zijn (Lippa, 1995; Gebauer et al, 2014). Omdat persoonlijkheid samenhangt met sociale interacties, zouden deze sekseverschillen in eigenschappen het verschil in sociale interacties kunnen verklaren. Deze verschillen ontstaan mogelijk door bepaalde gedragingen. Vrouwen laten vanwege de communale eigenschappen wellicht meer concrete communale gedragingen zien. Waar mannen vanwege de agentische eigenschappen meer concrete agentische gedragingen laten zien. Persoonlijkheidseigenschappen, die relatief gezien gekenmerkt worden door hun stabiliteit (Schaffer, 2009), worden in het huidige onderzoek in verband gebracht met veranderbare concrete gedragingen die gebruikt worden in sociale interacties. Voor jongens en meisjes zou er dan gekeken moeten worden naar van elkaar verschillende gedragingen om iets te kunnen zeggen over de ‘typische’ persoonlijkheid van een persoon.

De rol van depressie op de samenhang tussen persoonlijkheid en sociale interactie

Tijdens de adolescentie worden de verschillen tussen jongens en meisjes steeds duidelijker. Niet alleen gedragen zij zich steeds meer naar bepaalde ‘display rules’ voor mannen en vrouwen (Van Beek et al., 2006), maar ook op het gebied van internaliserende problematiek ontstaan er verschillen (Kievit, et al., 2009). Naarmate kinderen ouder worden neemt de frequentie van depressies toe, met een piek tijdens de pubertijd. Tot aan de puberteit zien we meer depressie bij jongens, daarna juist meer bij meisjes (Kievit et al., 2009). Depressieve symptomen hebben invloed op de sociale interacties van adolescenten (Van Beek, et al., 2006; Van Beek & Dubas, 2008). Het wel of niet aanwezig zijn van depressieve symptomen wordt in het huidige onderzoek gezien als mogelijke risicofactor als het gaat om het verschil tussen jongens en meisjes in de samenhang van persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie.

Zo vonden Van Beek en collega’s (2006; 2007) dat depressie bij adolescenten een rol speelt in sociale interacties. Er bleken geslachtseffecten zijn voor aankijken, glimlachen en actief luistergedrag. Wanneer adolescenten praatten met leeftijdsgenoten, lieten depressieve adolescente meisjes minder aanstaring zien. Adolescenten glimlachten daarnaast minder vaak naar depressieve dan naar niet-depressieve gesprekspartners. Bij de studie van Van Beek en Dubas (2007) werd de opgemerkte intensiteit van boosheid en geluk in lage intensiteit

gezichtsuitdrukkingen gerelateerd aan depressie. Hoe hoger de opgemerkte intensiteit van boosheid, hoe depressiever de adolescenten waren. Het omgekeerde effect bleek voor de perceptie van geluk, maar alleen bij meisjes. De individuele en geslachtsverschillen in depressieontwikkeling tijdens de adolescentie kunnen dus verklaard worden vanuit fouten in het decoderen van lage intensiteit gezichtsuitdrukkingen. Cues worden als het ware verkeerd geïnterpreteerd, waardoor misvattingen kunnen ontstaan over bepaalde persoonlijkheidseigenschappen. De mate waarin deze observeerbare cues, ofwel gedragingen, worden getoond tijdens sociale interacties lijken dus beïnvloed te worden door het wel of niet aanwezig zijn van een depressie. Depressieve symptomen verminderen de positieve gedragingen binnen sociale interacties. Het is mogelijk dat depressieve symptomen ook de positieve invloed van persoonlijkheidseigenschappen in samenhang met sociale interacties verminderen.

Huidige studie en verwachtingen

Het huidige onderzoek richt zich op het verschil in samenhang tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de interactie voor jongens en meisjes in de adolescentie. Hierbij zal gekeken worden welke sekseverschillen er zijn in eigenschappen en gedragingen die deze samenhang beïnvloeden. Verwacht wordt dat voor jongens de relatie met agentische persoonlijkheidseigenschappen (assertiviteit, openheid) sterker is dan voor meisjes in sociale interacties (Ghaed & Gallo, 2006; Gebauer, Sedikides, & Lütke, 2014). Bij meisjes ligt de nadruk op communale eigenschappen (vriendelijkheid; Ghaed & Gallo, 2006; Gebauer, Sedikides, & Lütke, 2014). Verwacht wordt dat agentische persoonlijkheidseigenschappen bij jongens samenhangen met een hogere kwaliteit van de sociale interactie. Bij meisjes wordt een sterkere positieve invloed op de kwaliteit van de sociale interactie verwacht wanneer er communale eigenschappen aanwezig zijn. Daarnaast wordt verwacht dat deze sekseverschillen verklaard kunnen worden door agentische (zoals dominant gedrag) en communale (zoals positieve betrokkenheid) gedragingen in het verband tussen persoonlijkheid en sociale interactie.

Tot slot wordt gekeken naar het verschil in samenhang wanneer er sprake is van een hoge of lage mate van depressieve symptomen. Verwacht wordt dat depressieve symptomen een risicofactor zijn voor de invloed van persoonlijkheid op de sociale interactie. Depressieve symptomen zullen de positieve relatie tussen communale eigenschappen en de kwaliteit van sociale interacties voor vrouwen en de positieve samenhang tussen agentische eigenschappen en interactiekwaliteit voor mannen verzwakken.

Methode

Participanten

Leerlingen van een middelbare school uit Gouda en uit Voorburg hebben aan het huidige onderzoek meegewerkt. De participanten zijn scholieren uit de eerste tot en met de vierde klas. In zijn totaliteit hebben 243 participanten meegewerkt. Vanwege missende gegevens zijn de resultaten van 88 adolescenten niet meegenomen in het huidige onderzoek. In totaal waren er 155 participanten tussen de 12 en 17 jaar over, waarvan 82 vrouwelijke en 73 mannelijke participanten. De adolescenten werden aan de hand van een vragenlijst voor depressieve symptomen; de ‘Children’s Depression Inventory’ (CDI, zie ook het kopje ‘vragenlijsten’), ingedeeld in de depro-groep (de depressieven, cut-off score van 13 of hoger op de CDI) of de controlegroep (de normatieve personen). Er zaten 58 participanten in de depro-groep (31 meisjes en 27 jongens) en 97 participanten in de controlegroep (51 meisjes en 46 jongens).

Procedure

Het onderzoek werd uitgevoerd op de twee bovengenoemde middelbare scholen. Om te voorkomen dat non-verbale gedragingen beïnvloed zouden worden, werden de participanten niet ingelicht over het uiteindelijke doel van het onderzoek. De participanten werd enkel verteld dat zij vragenlijsten in moesten vullen en gedurende vijf minuten een gesprek moesten voeren met een leeftijdsgenoot over een aantal sociale dilemma’s. De gesprekken werden opgenomen op video. Om er voor te zorgen dat het gesprek bleef lopen was er een gespreksleider aanwezig. Deze hield zich zoveel mogelijk afzijdig van de discussie, maar leverde wel de sociale dilemma’s die de participanten aan de hand van een discussie moesten oplossen. Deze gesprekken werden in willekeurige volgorde gevoerd met een adolescent van hetzelfde geslacht en uit hetzelfde jaar die hij of zij niet kende. Na afloop van het onderzoek werd het doel van het onderzoek aan zowel participanten als ouders uitgelegd bij de debriefing.

Ter illustratie van de sociale dilemma’s volgt hier een voorbeeld. Dilemma: ‘Als je tijdens de les naar de WC gaat, zie op de gang een vriend van je, die bekend staat als een betrouwbare persoon, een portemonnee stelen uit de jaszak van een klasgenoot; het kneusje van de klas (waar je ook mee bevriend bent). Aan het einde van de les vraagt de leraar wie de portemonnee heeft gestolen. Wat doe je?’ (zie de Bijlage 1 voor de overige drie dilemma’s).

Wanneer de participanten er niet in slaagden gedurende vijf minuten een gesprek te voeren over bovengenoemde dilemma's, bracht de gespreksleider de opdracht in om een top vijf/tien te maken van positieve of negatieve dingen. Zoals: de leukste of vervelendste docenten, de leukste of vervelendste vakken, wat zijn de belangrijkste punten in een vriendschap of relatie, de leukste/stomste films of TV programma's en/of de leukste/stomste muzieknummers of clips.

Instrumenten

Persoonlijkheid. Om persoonlijkheidseigenschappen te meten is gebruik gemaakt van een Nederlandse aanpassing (Gerris et al., 1998) van de 'Big Five factor markers' van Goldberg (1991). De lijst bestaat uit 30 adjectieven waarmee de Big Five persoonlijkheidsdisposities beschreven worden: extraversie, vriendelijkheid, zorgvuldigheid, emotionele stabiliteit en openheid van ideeën. De items werden geïntroduceerd met de instructie: 'Geef hieronder aan in welke mate jijzelf de eigenschap bezit'. Een item van openheid was bijvoorbeeld: 'fantasierijk', van zorgvuldigheid: 'ordelijk', van extraversie: 'spraakzaam', vriendelijkheid: 'hulpvaardig' en neuroticisme: 'ongerust'. Beantwoording vond plaats op een 7-puntsschaal van '1. klopt helemaal niet' tot '7. klopt helemaal wel'. De interne consistentie van de hele lijst was goed met een Cronbach's alfa van .75.

Depressie. Om de mate van depressieve symptomen bij de participanten te meten, werd gebruik gemaakt van de Nederlandse bewerking (Van Leuven & Van Beek, 2000) van de 'Children's Depression Inventory' (CDI; Kovacs 1992). Deze vragenlijst bestaat uit 28 items, waarbij steeds een keuze gemaakt wordt uit drie antwoordmogelijkheden. De oorspronkelijke lijst bestaat uit 27 items. De items zijn vertaald en bewerkt en daarbij is 1 origineel item uit de CDI, in de Nederlandse CDI in twee bewerkingen opgenomen (item 19 en 24). Een item was bijvoorbeeld: 'Ik kan iedere dag wel huilen, Ik moet vaak huilen, Ik hoef niet zo vaak te huilen'. Per item wordt vervolgens een score van 0 (geen depressieve symptomen), 1 (milde depressieve symptomen) of 2 (ernstige depressieve symptomen) toegekend. De totaalscore kan worden berekend uit de afzonderlijke scores op de CDI. De interne consistentie van de CDI was goed met een Cronbach's alfa van .88.

Kwaliteit sociale interactie. De interactiekwaliteit is op twee manieren gemeten. Ten eerste is de door de proefpersoon en partner ingeschatte kwaliteit van de interactie gemeten met zelfontwikkelde schalen op een vragenlijst. Een item was bijvoorbeeld 'Hoe tevreden ben je met het resultaat van de discussie?' (voor de gehele lijst, zie Bijlage 2), deze werden beoordeeld met rapportcijfers lopend van 1 tot 10. Voor de proefpersoon en partner

satisfactielijst was de interne consistentie goed met een Cronbach's alpha van .79, dit was na verwijdering van item 4: 'Hoe groot is jouw inbreng geweest in de discussie?' (voor verwijdering was er een Cronbach's alpha van .65). Item 4 is dus niet meegenomen in het huidige onderzoek. Daarnaast is de interactiekwaliteit objectief gemeten aan de hand van observaties. Deze observaties werden gedaan aan de hand van 5-puntsschalen op het gebied van algemene stemming door twee beoordelaars. De schaal van algemene stemming liep van '1. Negatieve interactie' tot '5. Positieve interactie' de interbeoordelaarbetrouwbaarheid was substantieel met een Cohen's kappa van .64, en een hoge correlatie $r=.82$. Op basis van de Cohen's kappa en de correlatie zijn ratings van de twee beoordelaren van algemene stemming samengevoegd naar één gemiddelde variabele.

Gedragingen

Om de specifieke agentische en communale gedragingen te observeren, is gebruik gemaakt van het programma van Noldus (1991); 'The Observer' (versie 5.0). Vanwege de mogelijkheid van real-time codering (tijd en observaties lopen synchroon en worden niet belemmerd door verwerkingsvertragingen van gegevens), werd dit programma gebruikt. Dit zorgt ervoor dat de duur maar ook de frequentie van een bepaalde gedraging bepaald kan worden. Op basis van de definities van de communale en agentische eigenschappen van Bakan (1966), zijn een aantal specifieke gedragingen geselecteerd die aan deze eigenschappen werden gelinkt. Deze zijn gebruikt in het huidige onderzoek. De communale gedragingen: interpersoonlijke afstand toe bewegen, oriëntatie van het hoofd toe bewegen en het totaal spiegelen. De agentische specifieke gedragingen: defensieve houding, interpersoonlijke afstand af bewegen, oriëntatie van het hoofd af bewegen en oriëntatie van het lichaam af bewegen. Deze gedragingen waren niet onder een 'communale' of 'agentische' factor onder te brengen en zijn daarom los gebruikt bij de verschillende analyses.

Daarnaast zijn holistische communale en agentische gedragingen geobserveerd. Per holistische gedraging waren er twee beoordelaars welke individueel van elkaar de gedragingen aan de hand van een 5-puntsschaal in Excel hebben gescoord. Er werd gekeken naar de holistische communale gedraging expressiviteit (de schaal liep van '1. Geen expressiviteit' tot '5. Zeer veel expressiviteit', de interbeoordelaarbetrouwbaarheid was met een Cohen's kappa van .51 gemiddeld en had een hoge correlatie $r=.75$) en positieve betrokkenheid (de schaal liep van '1. Geen tot weinig positieve betrokkenheid' tot '5. Zeer positief betrokken', de interbeoordelaarbetrouwbaarheid was met een Cohen's kappa van .49 gemiddeld en had een hoge correlatie $r=.73$). Deze gedragingen waren niet onder een

‘communale ‘ factor onder te brengen en zijn daarom los gebruikt bij de verschillende analyses. Daarnaast is de agentische gedraging ‘dominantie’ gebruikt (de schaal liep van ‘1. Persoon laat geen dominant gedrag zien’ tot ‘5. Persoon laat zeer sterk dominant gedrag zien’, de interbeoordelaarbetrouwbaarheid was redelijk met een Cohen’s kappa van .34 en had een middelmatige significante correlatie $r=.56$). Op basis van de Cohen’s kappa en correlatie scores zijn ratings van de twee beoordelaren per holistische gedraging samengevoegd naar één gemiddelde variabele.

Analysestrategie

Het huidige onderzoek heeft gebruik gemaakt van een correlationeel onderzoeksdesign. Om moderatie-effecten te onderzoeken zijn de variabelen gecentreerd om multicollineariteit te verminderen. Hiërarchische multiple regressieanalyses zijn uitgevoerd om het verband tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de interactie te meten, en vervolgens om de moderatie met sekse en depressie te onderzoeken. Om de mediatie met agentische en communale gedragingen te toetsen is gebruikt gemaakt van de *multiple mediation*-analyse in PROCESS van Hayes. Binnen dit programma is ook gebruik gemaakt van de *moderated mediation*-analyse, om het verband met sekse voor de significante mediatie te onderzoeken.

Resultaten

Vorbereidende analyses

Tabel 1 geeft de beschrijvende statistieken en correlaties tussen alle studievariabelen. Een factoranalyse is uitgevoerd om te zien of de agentische en communale gedragingen ondergebracht konden worden onder een factor, dit bleek niet het geval.

Hoofdeffecten persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie

Een hiërarchische regressie analyse werd uitgevoerd om te onderzoeken of de verwachte link tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie werd gemodereerd door sekse. De algemene stemming (gemiddelde van rater 1 en rater 2 samen), partner en proefpersoon satisfactie werden ingevoerd als de afhankelijke variabelen. De persoonlijkheidseigenschappen openheid, zorgvuldigheid, extraversie, vriendelijkheid en neuroticisme werden in stap 1 als onafhankelijke variabelen ingevoerd samen met sekse.

Algemene stemming Eerst werd de algemene stemming ingevoerd als afhankelijke variabele. Er bestonden geen hoofdeffecten voor de persoonlijkheidseigenschappen en sekse. De persoonlijkheidseigenschappen en sekse samen verklaarden 2% niet significante variantie in de algemene stemming, $R^2=.02$, adjusted $R^2=-.053$, $F(1,46)=0.27$, $p=.95$. Dit houdt in dat deze eigenschappen en sekse geen significant verschil maken in algemene stemming. Zie Tabel 2 voor een overzicht van de resultaten.

Partner satisfactie Bij de tweede analyse werd partner satisfactie als afhankelijke variabele ingevoerd. Er bleek een significant positief hoofdeffect voor zorgvuldigheid, $B=.22$, $R^2=.10$, $p=.03$. Dit betekent dat een hoge mate van zorgvuldigheid samenhangt met een hogere partner satisfactie. De andere eigenschappen en sekse waren niet significant, wat inhoudt dat deze factoren niet samenhangen met de partner satisfactie. De persoonlijkheidseigenschappen samen met sekse verklaarden een niet significante variantie van 14% in de partner satisfactie, $R^2=.14$, adjusted $R^2=.051$, $F(0,70)=1.56$, $p=.18$. Zie Tabel 2 voor een overzicht van de resultaten.

Proefpersoon satisfactie Bij de derde analyse werd de afhankelijke variabele vervangen door proefpersoon satisfactie. Zorgvuldigheid, $B=-.22$, $R^2=.08$, $p=.03$, en neuroticisme, $B=-.60$, $R^2=.20$, $p=.00$, hadden een significant negatief effect op de proefpersoon satisfactie. Dit betekent dat een hoge mate van deze eigenschappen samenhangt met een lagere satisfactie zoals door de proefpersoon gerapporteerd. Er was een positief significant effect voor vriendelijkheid, $B=.50$, $R^2=.10$, $p=.02$, wat inhoudt dat een hogere mate van vriendelijkheid voor een hogere proefpersoon satisfactie zorgt. De andere eigenschappen en sekse waren niet significant, wat inhoudt dat deze factoren niet samenhangen met de proefpersoon satisfactie. De persoonlijkheidseigenschappen samen verklaarden 31% van de variantie in de proefpersoon satisfactie, $R^2=.31$, adjusted $R^2=.240$, $F(0,70)=4.27$, $p=.00$. Zie Tabel 2 voor een overzicht van de resultaten.

Sekse als moderator tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van sociale interactie

De interactie [persoonlijkheidseigenschap] X sekse werden bij stap 2 van de hiërarchische regressie analyse ingevoerd.

Bij algemene stemming, $B=-1.54$, $R^2=.10$, $p=.00$, en partner satisfactie, $B=-.81$, $R^2=.09$, $p=.04$, was er een significant negatief interactie-effect voor openheid X sekse. Voor jongens hangt een hoge mate van openheid negatiever samen met een verminderde algemene stemming en partner satisfactie in vergelijking tot meisjes.

Tabel 1

Gemiddelden, standaard deviaties en correlaties tussen de studievariabelen.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
<i>Persoonlijkheid</i>																				
1. Openheid	-																			
2. Zorgvuldigheid	.29**	-																		
3. Extraversie	.10	-.15	-																	
4. Vriendelijkheid	.33**	.29**	.33**	-																
5. Neuroticisme	.00	-.12	-.48**	-.25*	-															
6. Algemene stemming	-.01	-.04	-.11	-.04	.12	-														
7. Satisfactie partner	-.08	.31*	.02	.17	-.09	.36**	-													
8. Satisfactie proefpersoon	.09	.02	.23	.30*	-.43**	.33**	.21*	-												
<i>Moderatoren</i>																				
9. Depressie groep	-.17	-.27*	-.24*	-.43**	.30**	.05	-.16	-.25*	-											
10. Sekse	-.05	.00	.18	-.13	-.38**	-.13	-.01	-.10	-.01	-										
<i>Mediatoren: Agentische gedragingen</i>																				
11. Defensieve houding	-.14	-.21*	.14	.01	-.07	-.11	-.14	-.15	.09	.12	-									
12. Interpersoonlijke afstand af	-.26**	-.05	-.13	-.10	-.02	.11	.09	.11	.05	.09	-.02	-								
13. Oriëntatie hoofd af	.01	.22*	-.19	.16	.13	.15	.13	.06	-.03	-.27**	-.26**	-.01	-							
14. Oriëntatie lichaam af	.05	-.18	.15	.01	-.18	-.00	.17	.26**	.00	-.01	-.10	.05	-.03	-						
15. Dominantie	-.04	-.17	.00	-.09	.03	.35**	.00	-.03	.05	-.03	.06	-.14	.15	-.14	-					
<i>Mediatoren: communale gedragingen</i>																				
16. Interpersoonlijke afstand toe	-.17	-.10	.14	-.18	-.26**	.21*	.22*	.26*	.04	.05	.07	.25**	.02	.14	.18*	-				
17. Oriëntatie hoofd toe	-.12	-.21*	-.00	-.09	.13	.37**	-.04	.07	.11	-.27**	-.30**	.01	.28**	.06	.11	.11	-			
18. Totaal spiegelen	.31**	-.09	-.09	.01	.09	.09	-.04	.07	.12	-.19*	-.07	-.08	.01	-.18*	.01	.00	-.09	-		
19. Expressiviteit	.01	.01	-.03	-.08	.01	.22**	.28**	.14	-.09	-.10	-.05	-.08	.08	-.08	.32**	.25**	.04	.10	-	
20. Positieve betrokkenheid	-.11	-.11	-.21	-.16	.27*	.60**	.17	.17	-.06	-.12	-.18*	-.00	.21*	-.00	.34**	.12	.42**	-.01	.44**	-
<i>M</i>	4.93	4.48	4.76	5.70	3.60	3.35	7.66	7.62	58D	82 V	2.09	4.41	4.86	4.67	2.61	1.96	2.42	1.89	2.75	3.43
<i>SD</i>	0.82	1.28	1.21	0.58	0.99	1.09	0.86	0.98	97N	73 M	1.16	1.34	0.48	1.01	0.79	1.64	1.43	0.80	0.90	1.03

** p <.01 (2-tailed).

V is aantal vrouwen

D is aantal participanten depro

* p <.05 (2-tailed)

M is aantal mannen

N is aantal participanten niet depro

Tabel 2

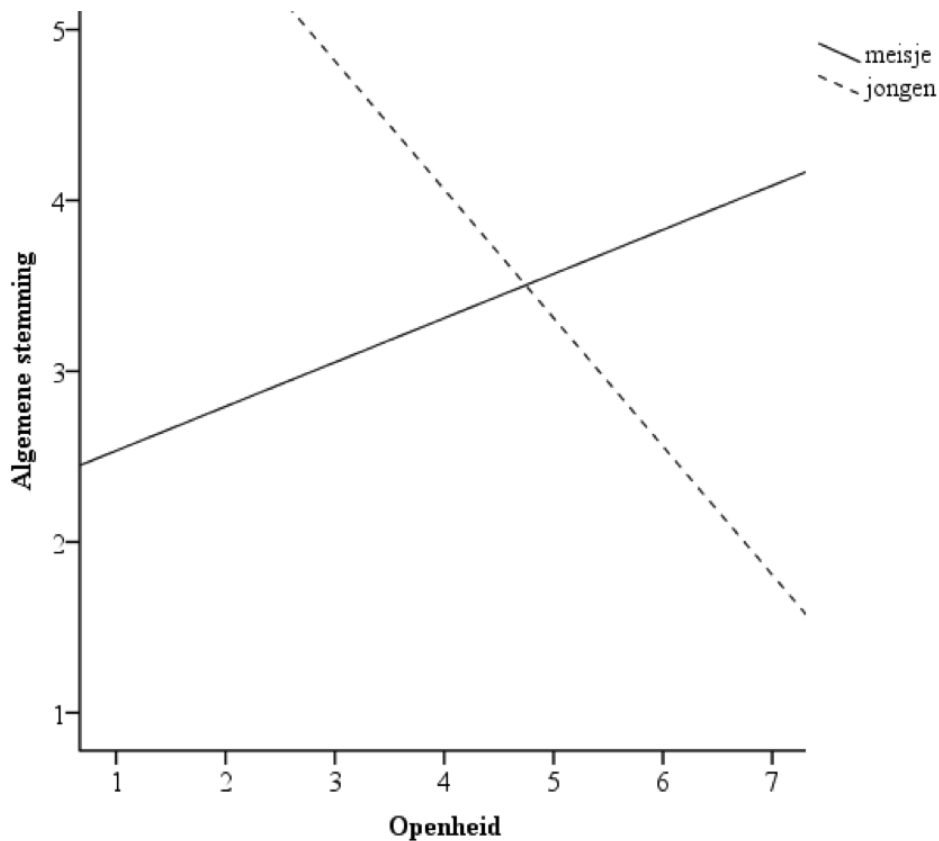
Resultaten hiërarchische regressie analyse van kwaliteit van de algemene stemming, satisfactie van partner en proefpersoon.

	Algemene Stemming			Partner			Proefpersoon		
	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>p</i>	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>p</i>	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>p</i>
<i>Stap 1</i>									
Sekse	-.09	.30	.78	-.15	.25	.56	-.23	.26	.37
Openheid	.02	.18	.92	-.20	.14	.15	.10	.14	.48
Zorgvuldigheid	-.05	.12	.67	.22	.10	.03	-.22	.10	.03
Extraversie	-.09	.14	.53	.06	.10	.57	-.09	.10	.39
Vriendelijkheid	.01	.28	.97	.08	.21	.69	.50	.21	.02
Neuroticisme	.06	.17	.72	.02	.16	.88	-.60	.16	.00
<i>Stap 2</i>									
Sekse	-.14	.31	.66	-.42	.25	.10	-.38	.26	.15
Openheid	.27	.20	.17	-.02	.14	.91	.02	.14	.89
Zorgvuldigheid	-.04	.17	.80	.20	.13	.15	-.31	.14	.03
Extraversie	-.11	.15	.49	.07	.10	.47	-.03	.11	.81
Vriendelijkheid	-.01	.41	.98	.47	.30	.12	.40	.31	.19
Neuroticisme	-.02	.22	.94	.02	.18	.90	-.52	.18	.01
Openheid*Sekse	-1.54	.48	.00	-.81	.39	.04	.91	.40	.03
Zorgvuldigheid*Sekse	.18	.26	.48	-.06	.25	.81	-.33	.26	.21
Extraversie*Sekse	.51	.40	.21	-.39	.43	.37	1.21	.45	.01
Vriendelijkheid*Sekse	.37	.58	.53	-.53	.41	.20	-.02	.42	.96
Neuroticisme*Sekse	.31	.35	.39	-.62	.48	.20	-1.23	.49	.02

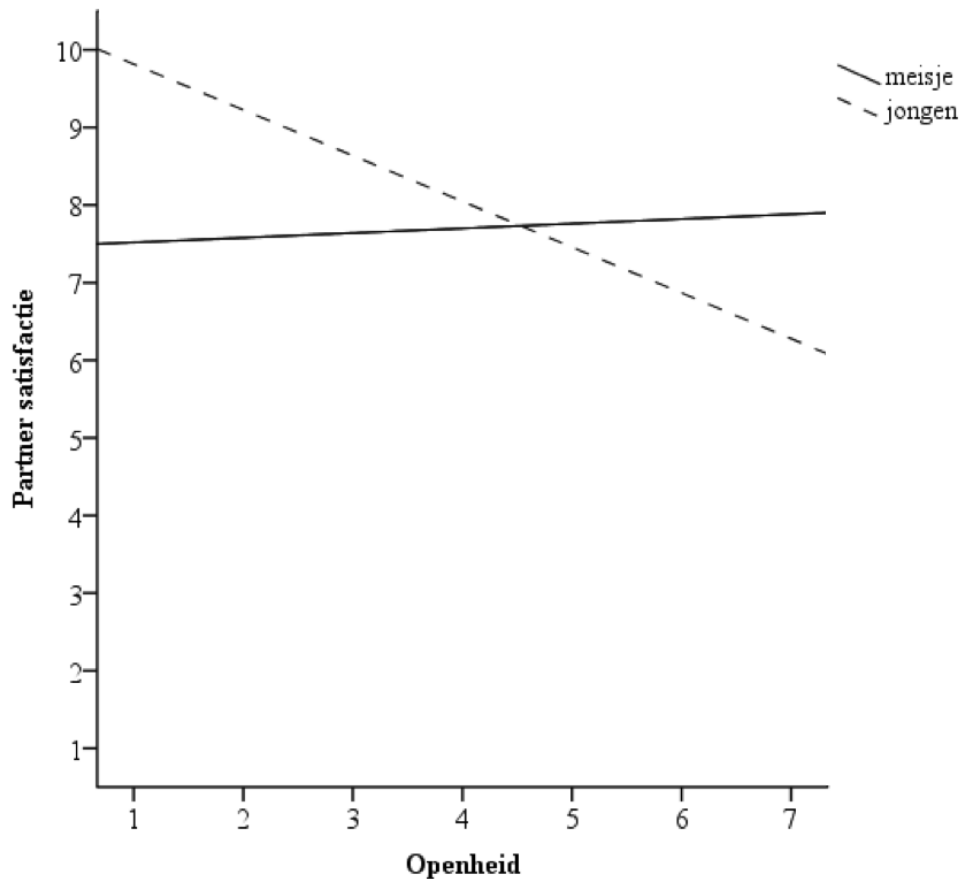
Voor de meisjes is deze samenhang minder sterk en juist licht positief in de relatie tussen openheid, de algemene stemming en partner satisfactie in vergelijking tot jongens. Post hoc analyses zijn uitgevoerd om de resultaten te kunnen interpreteren voor jongen en meisjes apart. De positieve samenhang tussen openheid en algemene stemming bleek voor meisjes niet significant: $B=.26$, $SE=.17$, $p=.14$, de negatieve samenhang was wel significant voor jongens: $B=-.75$, $R^2=.17$, $SE=.30$, $p=.02$. De positieve samenhang tussen openheid en de partner satisfactie, was voor de meisjes niet significant: $B=.06$, $SE=.15$, $p=.69$, de negatieve samenhang was wel significant voor jongens: $B=-.59$, $R^2=.20$, $SE=.25$, $p=.03$. Deze relatie in de samenhang tussen openheid en algemene stemming/partner satisfactie is dus sterker voor

jongens. Zie ook Figuur 2 en Figuur 3.

Voor de andere eigenschappen bleken er geen sekseverschillen in de mate waarin persoonlijkheidseigenschappen samenhangen met algemene stemming in het gesprek en partner satisfactie. Sekse en de persoonlijkheidseigenschappen zorgen samen voor 14% niet significante verklaarde variantie in algemene stemming, $R^2=.14$, adjusted $R^2=.019$, $F(1,36)=1.15$, $p=.34$, en 35% significante verklaarde variantie in partner satisfactie, $R^2=.35$, adjusted $R^2=.206$, $F(0,59)=2.46$, $p=.02$. Zie Tabel 2 voor de resultaten.

Figuur 2. Sekseverschillen in de relatie tussen openheid en algemene stemming.

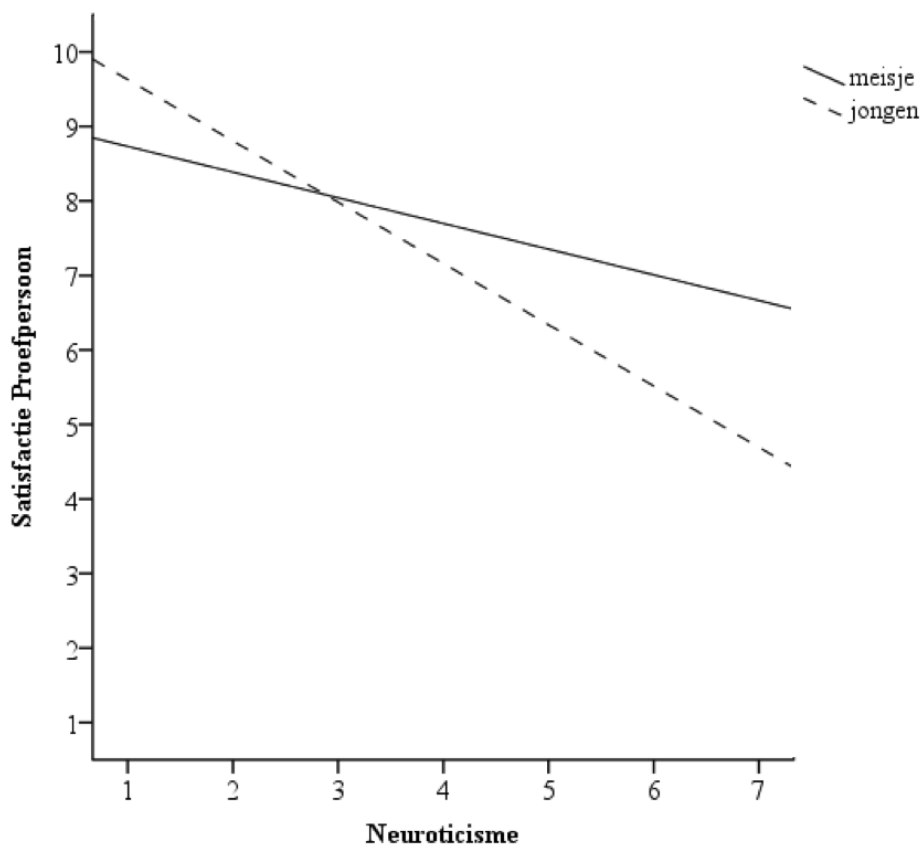
Figuur 3. Sekseverschillen in de relatie tussen openheid en partner satisfactie.

Bij de proefpersoon satisfactie bleek er een significant negatief interactie-effect voor sekse met neuroticisme, $B=-1.23$, $R^2=.24$, $p=.02$. Voor jongens hangt een hoge mate van neuroticisme negatiever samen met de proefpersoon satisfactie in vergelijking tot meisjes. Voor de meisjes is deze samenhang minder sterk in vergelijking tot jongens, maar ook negatief. Post hoc analyses zijn uitgevoerd om de resultaten te kunnen interpreteren voor jongen en meisjes apart. De negatieve samenhang bleek significant voor meisjes: $B=-.35$, $R^2=.15$, $SE=.14$, $p=.02$, en voor jongens: $B=-.82$, $R^2=.31$, $SE=.26$, $p=.00$. Deze relatie in de samenhang tussen neuroticisme en proefpersoon satisfactie is dus sterker voor jongens (zie Figuur 4).

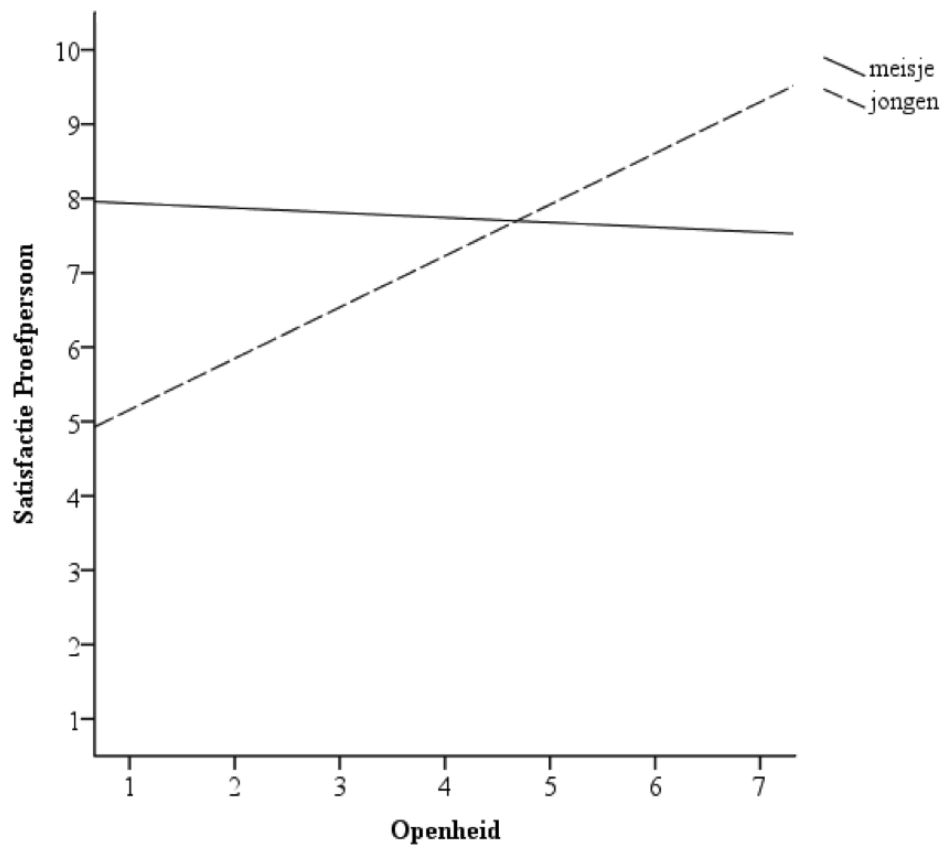
Voor openheid, $B=.91$, $R^2=.09$, $p=.03$ was er een significant positief interactie-effect met sekse, en een significant positief interactie-effect voor sekse met extraversie, $B=1.21$, $R^2=.08$, $p=.01$. Voor jongens hangt een hoge mate van deze eigenschappen positiever samen met een hogere proefpersoon satisfactie in vergelijking tot meisjes. Voor meisjes is deze samenhang minder sterk, en een hoge mate van openheid hangt bij meisjes licht negatief samen met de proefpersoon satisfactie in vergelijking tot jongens. Een hoge mate van extraversie bij meisjes hangt licht positief samen met de proefpersoon satisfactie in vergelijking tot jongens. Post hoc analyses zijn uitgevoerd om de resultaten te kunnen

interpreteren voor jongen en meisjes apart. De licht negatieve samenhang tussen openheid en proefpersoon satisfactie bleek niet significant voor meisjes: $B=-.07$, $SE=.14$, $p=.64$, de positieve samenhang bleek significant voor jongens: $B=.69$, $R^2=.14$, $SE=.36$, $p=.04$ (zie Figuur 5). De positieve samenhang tussen extraversie en proefpersoon satisfactie was niet significant voor meisjes: $B=.11$, $SE=.09$, $p=.25$, maar wel significant voor jongens: $B=.39$, $R^2=.10$, $SE=.25$, $p=.04$. Deze relatie in de samenhang tussen openheid, extraversie en proefpersoon satisfactie is dus sterker voor jongens (zie Figuur 6).

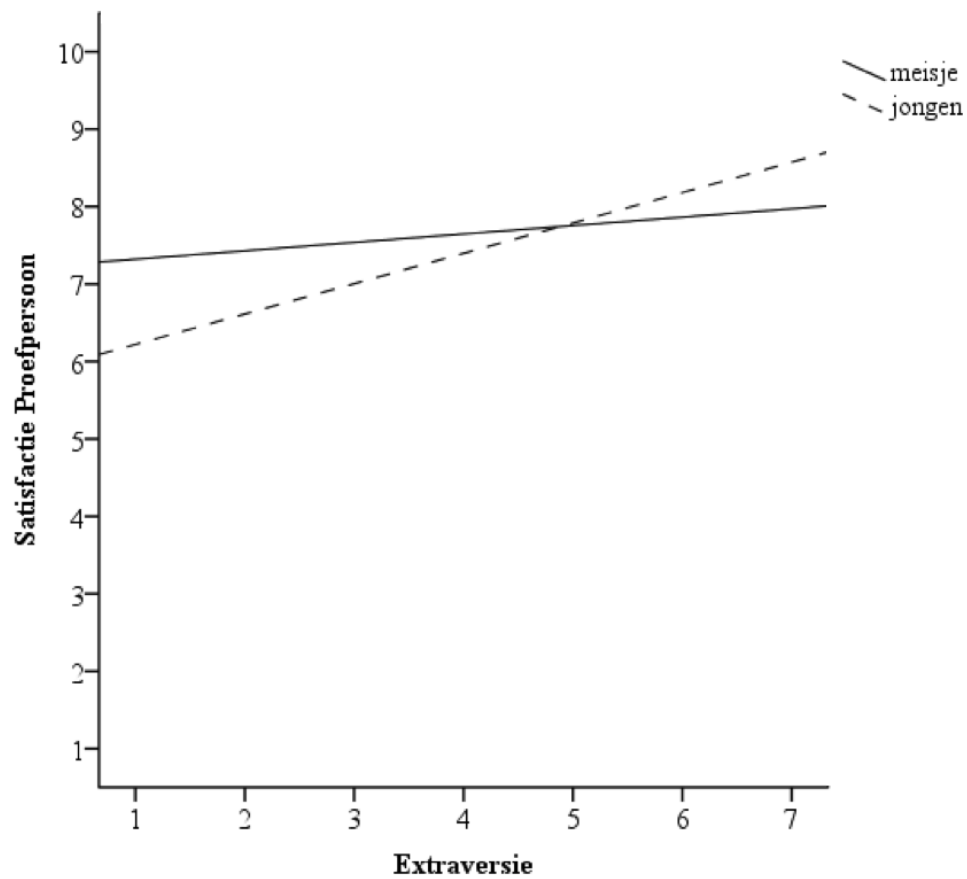
De niet-significante interacties houden in dat er geen sekseverschillen zijn in persoonlijkheidseigenschappen die de proefpersoon satisfactie niet beïnvloeden. Sekse en de persoonlijkheidseigenschappen zorgen samen voor 44% significante verklaarde variantie in proefpersoon satisfactie, $R^2=.44$, adjusted $R^2=.316$, $F(0,63)=3,61$, $p=.00$. Zie Tabel 2 voor een overzicht van de resultaten.

Figuur 4. Sekseverschillen in de relatie tussen neuroticisme en de proefpersoon satisfactie.

Figuur 5. Sekseverschillen in de relatie tussen openheid en de proefpersoon satisfactie.

Figuur 6. Sekseverschillen in de relatie tussen extraversie en de proefpersoon satisfactie.

Sekse en mediatie van agentische en communale gedragingen

Naast het testen of sekse een moderator was op de relatie tussen persoonlijkheidseigenschappen en de totale kwaliteit van de sociale interactie, is onderzocht of agentische en communale gedragingen een mediator zijn voor dit verband. Hiervoor is gebruik gemaakt van *multiple mediation*-analyse in PROCESS van Hayes.

Persoonlijkheid en kwaliteit van de sociale interactie

Eerst is gekeken of de persoonlijkheidseigenschappen openheid, zorgvuldigheid, extraversie, vriendelijkheid en neuroticisme (onafhankelijke variabelen) de geobserveerde algemene stemming, partner satisfactie en proefpersoon satisfactie van de sociale interactie beïnvloedden (afhankelijke variabelen).

Algemene stemming Algemene stemming bleek niet samen te hangen met de volgende eigenschappen: openheid, $b = -0.02$, $t = -.11$, $p = 0.91$, zorgvuldigheid, $b = -0.02$, $t = -0.19$, $p = .85$, extraversie, $b = -0.10$, $t = -0.96$, $p = .34$, vriendelijkheid, $b = -0.03$, $t = -0.15$, $p = .88$, en neuroticisme, $b = 0.13$, $t = 1.01$, $p = .32$. Er kan niet gesproken worden van een mediatie, omdat de persoonlijkheidseigenschappen niet met de algemene stemming samenhangt.

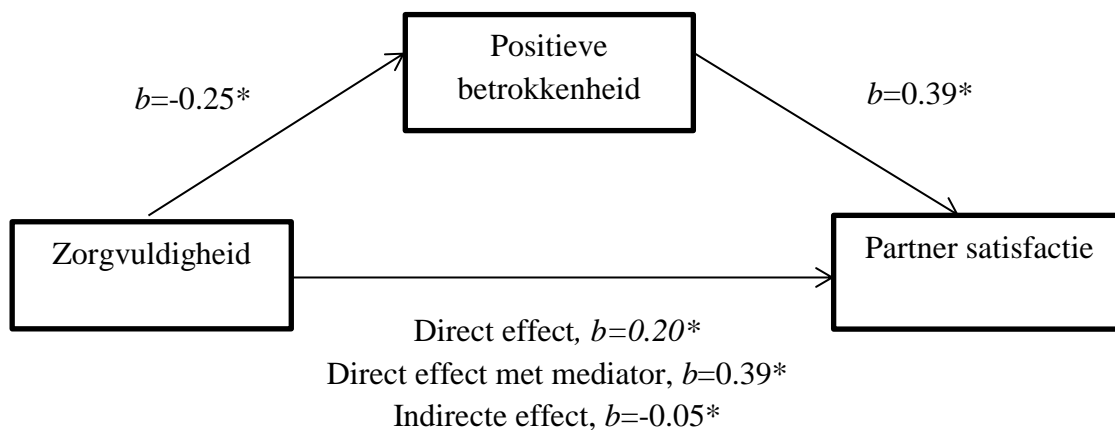
Partner satisfactie Vervolgens is onderzocht of persoonlijkheid samenhang met de partner satisfactie. Dit bleek niet het geval voor openheid, $b = -0.02$, $t = -0.15$, $p = .88$, niet voor extraversie, $b = 0.01$, $t = 0.10$, $p = .92$, niet voor vriendelijkheid, $b = 0.21$, $t = 1.12$, $p = .26$, en niet voor neuroticisme, $b = -0.09$, $t = -0.79$, $p = .43$. Er kan niet gesproken worden van mediatie, omdat bovenstaande persoonlijkheidseigenschappen niet samenhangen met de partner satisfactie. Zorgvuldigheid bleek wel samen te hangen met de partner satisfactie, $b = 0.20$, $R^2 = .11$, $t = 2.70$, $p = .01$. Een hogere mate van zorgvuldigheid hangt samen met een hogere mate van partner satisfactie.

Vervolgens werd de samenhang tussen zorgvuldigheid en communale/agentische gedragingen bekeken. Zorgvuldigheid hing niet significant samen met de volgende agentische gedragingen; interpersoonlijke afstand af, $b = 0.00$, $t = 0.02$, $p = .98$, de oriëntatie van het hoofd af, $b = 0.10$, $t = 1.85$, $p = .07$, en de oriëntatie van het lichaam af, $b = -0.03$, $t = -0.63$, $p = .53$. Er kan niet gesproken worden van mediatie voor deze eigenschappen, omdat deze niet samenhangen met zorgvuldigheid. Zorgvuldigheid bleek wel significant samen te hangen met defensieve houding, $b = -0.22$, $R^2 = .07$, $t = -2.01$, $p = .049$, en dominantie, $b = -0.16$, $R^2 = .09$, $t = -2.34$, $p = .02$. Een hogere mate van zorgvuldigheid hangt samen met een hogere mate van defensieve houding en dominantie. De defensieve houding hing niet significant samen met de partner satisfactie, $b = 0.06$, $t = 0.69$, $p = .49$ en dominantie ook niet, $b = 0.14$, $t = 0.98$, $p = .33$. Er kan niet gesproken worden van mediatie voor deze eigenschappen, omdat deze niet samenhangen met

de satisfactie van de partner.

Zorgvuldigheid bleek niet significant samen te hangen met de volgende communale gedragingen: interpersoonlijke afstand toe, $b=-0.07$, $t=-0.50$, $p=.62$, de oriëntatie van het hoofd toe, $b=-0.27$, $t=-1.95$, $p=.06$, totaal spiegelen, $b=-0.04$, $t=-0.48$, $p=.63$, en expressiviteit, $b=-0.01$, $t=-0.16$, $p=.87$. Er kan niet gesproken worden van mediatie voor deze eigenschappen, omdat deze niet samenhangen met zorgvuldigheid. Zorgvuldigheid bleek wel significant samen te hangen met positieve betrokkenheid, $b=-0.25$, $R^2=.08$, $t=-.2.24$, $p=.03$. Een hogere mate van zorgvuldigheid hangt samen met een lagere positieve betrokkenheid. Positieve betrokkenheid hangt ook significant samen met de partner satisfactie, $b=0.39$, $t=5.22$, $p=.04$. Een hoge mate van positieve betrokkenheid hangt samen met een hogere partner satisfactie.

Zorgvuldigheid hangt samen met de partner satisfactie, $b=0.20$, $R^2=.11$, $t=2.70$, $p=.01$, maar hangt sterker significant samen wanneer positieve betrokkenheid toegevoegd wordt aan in het model, $b=0.39$, $t=5.22$, $p=.00$. Er was een klein significant negatief indirect effect van zorgvuldigheid op de partner satisfactie via positieve betrokkenheid, $b=-0.05$, BCa CI [-0.14, -0.00]. Dit is een klein effect $k^2=-.058$, 95% BCa CI [-.16, -.00]. Het indirecte effect is 5,8% procent van de maximale waarde die het had kunnen zijn. Dit betekent dat via positieve betrokkenheid gedeeltelijk de relatie tussen zorgvuldigheid en partner satisfactie negatief wordt beïnvloed. Wanneer men hoog scoort op zorgvuldigheid, hangt dit samen met een lagere positieve betrokkenheid. Een hoge positieve betrokkenheid hangt samen met een hogere partner satisfactie. De directe relatie tussen zorgvuldigheid en partner satisfactie is positief: een hoge mate van zorgvuldigheid hangt samen met een hogere satisfactie van de partner. Zie voor de mediatie Figuur 7.

Figuur 7. Zorgvuldigheid en partner satisfactie gemedieerd door positieve betrokkenheid.

* $p<.05$

Proefpersoon satisfactie Vervolgens is onderzocht of persoonlijkheid samen hing met de proefpersoon satisfactie. Dit bleek niet het geval voor openheid, $b=0.13$, $t=0.88$, $p=.38$, niet voor zorgvuldigheid, $b=-0.00$, $t=-0.02$, $p=.98$, en niet voor extraversie, $b=0.19$, $t=1.92$, $p=.06$. Er kan niet gesproken worden van mediatie, omdat bovenstaande persoonlijkheidseigenschappen niet samenhangen met de partner satisfactie. Vriendelijkheid hing wel significant samen met de proefpersoon satisfactie, $b=0.45$, $R^2=.08$, $t=2.19$, $p=.03$, net als neuroticisme, $b=-0.44$, $R^2=.19$, $t=-3.70$, $p=.00$. Een hoge mate van vriendelijkheid hangt samen met een hogere proefpersoon satisfactie. Een hoge mate van neuroticisme hangt samen met een lagere proefpersoon satisfactie.

Vriendelijkheid werd als eerste bekeken. Vriendelijkheid hangt niet significant samen met agentische gedragingen: defensieve houding, $b=-0.20$, $t=-0.73$, $p=.47$, interpersoonlijke afstand af, $b=-0.05$, $t=-0.20$, $p=.85$, oriëntatie van het hoofd af, $b=0.18$, $t=1.43$, $p=.16$, oriëntatie van het lichaam af, $b=0.01$, $t=0.06$, $p=.95$, en dominantie, $b=-0.21$, $t=-1.26$, $p=.21$. Vriendelijkheid hangt ook niet significant samen met communale gedragingen: interpersoonlijke afstand toe, $b=-0.53$, $t=-1.56$, $p=.12$, oriëntatie van het hoofd toe, $b=0.17$, $t=0.51$, $p=.61$, totaal spiegelen, $b=-0.01$, $t=-0.07$, $p=.95$, expressiviteit, $b=-0.14$, $t=-0.71$, $p=.48$, en positieve betrokkenheid, $b=-0.24$, $t=-0.91$, $p=.37$. Er kan niet gesproken worden van mediatie voor deze eigenschappen, omdat deze niet samenhangen met vriendelijkheid.

Vervolgens werd neuroticisme bekeken. Deze eigenschap hangt niet significant samen met agentische gedragingen: defensieve houding, $b=-0.05$, $t=-0.30$, $p=.76$, interpersoonlijke afstand af, $b=-0.15$, $t=-0.97$, $p=.34$, oriëntatie van het hoofd af, $b=0.10$, $t=1.29$, $p=.20$, oriëntatie van het lichaam af, $b=-0.04$, $t=-0.57$, $p=.57$, en dominant gedrag, $b=0.04$, $t=0.42$, $p=.68$. Neuroticisme hangt ook niet significant samen met de communale gedragingen: oriëntatie van het hoofd toe, $b=0.25$, $t=1.22$, $p=.23$, totaal spiegelen, $b=0.06$, $t=0.56$, $p=.58$, expressiviteit, $b=-0.03$, $t=-0.25$, $p=.80$ en positieve betrokkenheid, $b=0.26$, $t=1.64$, $p=.11$. Er kan niet gesproken worden van mediatie voor deze eigenschappen, omdat deze niet samenhangen met neuroticisme. Neuroticisme hing wel significant samen met de communale gedraging interpersoonlijke afstand toe, $b=-0.53$, $R^2=.11$, $t=-2.63$, $p=.01$. Een hoge mate van neuroticisme hangt samen met een minder interpersoonlijke afstand toe. Interpersoonlijke afstand toe hangt echter niet significant samen met de proefpersoon satisfactie, $b=-0.02$, $t=-0.29$, $p=.78$. Er kan niet gesproken worden van mediatie voor deze eigenschap, omdat deze niet samenhangt met de satisfactie van de proefpersoon.

Sekseverschillen in agentische en communale gedragingen

Om voor de significante mediatie te onderzoeken of deze werd gemodereerd door sekse, werd gebruik gemaakt van de *moderated mediation*-analyse in PROCESS.

Er was een klein indirect mediërend effect van zorgvuldigheid op de partner satisfactie via positieve betrokkenheid. Er is daarom onderzocht of deze mediatie werd gemodereerd door sekse.

Er was geen significante interactie van zorgvuldigheid x sekse op positieve betrokkenheid $b=-0.06$, $t=-0.30$, $p=.77$. Positieve betrokkenheid x sekse hing niet significant samen met de satisfactie van de partner, $b=.07$, $t=0.40$, $p=.40$. Er was geen significante interactie van zorgvuldigheid x sekse op partner satisfactie, $b=-0.08$, $t=-0.58$, $p=.56$. Er is geen sprake van een significante moderated mediation BLLCI [-.16, .13]. Dit betekent dat sekse geen invloed heeft op de mediatie van positieve betrokkenheid in het verband tussen persoonlijkheid en sociale interacties.

Depressie als moderator tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie

Een hiërarchische regressie werd uitgevoerd om te onderzoeken of de verwachte link tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie werd gemodereerd door depressie. De algemene stemming (rater 1 en rater 2), partner en proefpersoon satisfactie werden ingevoerd als de afhankelijke variabelen. De persoonlijkheidseigenschappen openheid, zorgvuldigheid, extraversie, vriendelijkheid en neuroticisme werden in stap 1 als onafhankelijke variabelen ingevoerd samen met de depro-groep. De variabelen zijn gecentreerd om multicollineariteit te verminderen. De interactie [persoonlijkheidseigenschap] X depro-groep werden bij stap 2 van de hiërarchische regressie analyse ingevoerd.

Voor algemene stemming, de partner satisfactie en de proefpersoon satisfactie waren er geen significante interactie-effecten. Dit betekent dat behoren tot de depro-groep en het hebben van een bepaalde persoonlijkheidstrek, niet samenhangt met de geobserveerde algemene stemming, de partner satisfactie en de proefpersoon satisfactie. Voor algemene stemming zorgde de depro-groep en de persoonlijkheidseigenschappen samen voor 7% niet significante verklaarde variantie, $R^2=.07$, adjusted $R^2=-.065$, $F(1,48)= 0.53$, $p=.88$. Bij de partner satisfactie zorgde de depro-groep en de persoonlijkheidseigenschappen samen voor 23% niet significante verklaarde variantie, $R^2=.23$, adjusted $R^2=.059$, $F(0,69)=1.36$, $p=.22$. En bij de proefpersoon satisfactie zorgde de depro-groep en de persoonlijkheidseigenschappen samen voor 37% significante verklaarde variantie, $R^2=.37$, adjusted $R^2=.230$, $F(0,71)= 2.69$, $p=.01$. Zie Tabel 3 voor een overzicht van hoofd- en interactie effecten.

Tabel 3

Resultaten hiërarchische regressie analyse van de algemene stemming, satisfactie van partner en proefpersoon.

	Algemene stemming			Partner			Proefpersoon		
	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>p</i>	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>p</i>	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>p</i>
<i>Stap 1</i>									
Depro	.09	.32	.79	.00	.27	.99	-.28	.27	.31
Openheid	.01	.18	.94	-.20	.14	.15	.09	.14	.52
Zorgvuldigheid	-.05	.12	.70	.23	.10	.02	-.22	.10	.03
Extraversie	-.09	.14	.53	.06	.10	.60	-.10	.10	.36
Vriendelijkheid	.06	.28	.83	.12	.22	.59	.46	.22	.04
Neuroticisme	.07	.16	.66	.06	.15	.70	-.50	.15	.00
<i>Stap 2</i>									
Depro	.11	.35	.75	.34	.34	.32	-.28	.34	.42
Openheid	.13	.24	.57	-.12	.18	.52	.18	.18	.33
Zorgvuldigheid	-.08	.14	.54	.31	.11	.01	-.28	.11	.02
Extraversie	-.13	.17	.46	.07	.13	.59	-.09	.13	.51
Vriendelijkheid	-.15	.41	.72	-.13	.30	.66	.22	.30	.47
Neuroticisme	-.09	.20	.66	.18	.19	.34	-.67	.19	.00
Openheid*Depro	-.50	.46	.29	-.25	.31	.43	.02	.32	.95
Zorgvuldigheid*Depro	.47	.35	.18	-.24	.22	.30	.16	.23	.49
Extraversie*Depro	.62	.42	.14	-.09	.22	.70	.07	.23	.78
Vriendelijkheid*Depro	.29	.60	.63	.78	.47	.11	.40	.48	.41
Neuroticisme*Depro	.78	.42	.07	-.55	.34	.11	.45	.35	.20

Discussie

In het huidige onderzoek werd onderzocht of de relatie tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie met leeftijdsgenoten verschilde voor jongens en meisjes. Hierbij werd ook gekeken of deze mogelijke verschillen in de samenhang verklaard werden vanuit verschillen in agentische en communale gedragingen. Tot slot werd onderzocht of depressie een risicofactor was in de relatie tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie. Aan de hand van verschillende vragenlijsten en observaties van

adolescenten tijdens gespreksmomenten is geprobeerd hier meer inzicht in te krijgen. Uit de resultaten is naar voren gekomen dat sekse inderdaad van invloed is op verschillen in de samenhang tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie. Deze relatie is sterker voor jongens dan voor meisjes. Waar deze sekseverschillen vandaan komen was een tweede vraag. Uit de resultaten bleek dat slechts een communale gedraging de samenhang tussen persoonlijkheid en sociale interactie medieerde. Het mediërende verband van deze gedraging was niet afhankelijk van sekse. Tot slot werd verwacht dat een depressie de positieve kenmerken van persoonlijkheid op de kwaliteit van de sociale interactie zou verzwakken. Dit kwam niet overeen met de resultaten, waarin depressie geen modererende rol leek te spelen.

Sekseverschillen samenhang persoonlijkheid en sociale interactie

Voor de samenhang tussen persoonlijkheid en de sociale interacties zijn in het huidige onderzoek weinig indicaties gevonden, hoewel dit verband vanuit de literatuur wel te verwachten viel (Back et al., 2011). Ook het Lens Model (Brunswik, 1956) beschreef de brug tussen persoonlijkheidseigenschappen en sociale interacties aan de hand van de aanwezigheid van observeerbare cues. De geringe samenhang in het huidige onderzoek tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie, was dus tegen de verwachting in. Mogelijk ligt deze beperkte samenhang ten grondslag aan de experimentele setting waarin men, tijdens een kort gesprek met een onbekende leeftijdsgenoot, minder geneigd is de sociale interactie erg hoog of erg laag te beoordelen. Uit de opnames was daarnaast op te merken dat alle adolescenten zich in het geheel vlak gedroegen, waardoor het inschatten van persoonlijkheid gedurende interacties lastiger werd en voor deze beperkte samenhang kan hebben gezorgd. Ook kan gespeculeerd worden dat de mate waarin testleiders verschilden in de gesprekken die zij stuurden door gesprekstof aan te leveren, de geobserveerde kwaliteit van de sociale interactie heeft beïnvloed.

Ondanks dat er weinig samenhangen tussen persoonlijkheid en sociale interacties zijn gevonden, zijn er wel een aantal sekseverschillen in deze associaties gevonden. Dit werd verwacht omdat eerder onderzoek sekseverschillen vond in persoonlijkheidseigenschappen (Ghaed & Gallo, 2006; Gebauer, Sedikides, & Lüdtkke, 2014) en in de omgang met leeftijdsgenoten (Rose & Rudolph, 2006), welke van invloed zouden kunnen zijn op de samenhang tussen persoonlijkheid en kwaliteit van sociale interactie. Voornamelijk de mate waarin openheid aanwezig was, had een wisselde invloed op de sociale interacties voor jongens en meisjes. Niet alleen had deze eigenschap voor jongens een grotere impact op de sociale interactie, ook leek de richting van deze interactie te verschillen van meisjes. Voor de

jongens gold bijvoorbeeld; hoe hoger de mate van openheid, hoe lager de algemene stemming en partner satisfactie. Voor de meisjes was openheid niet significant van invloed en leek eerder positief samen te hangen met de interactiekwaliteit. Tegenstrijdig met het zojuist genoemde gold er voor de satisfactie van de proefpersoon; hoe hoger de mate van openheid bij jongens, hoe hoger de tevredenheid, en voor meisjes leek het; hoe hoger de openheid des te lager de kwaliteit van de interactie werd beoordeeld, deze samenhang was voor meisjes echter niet significant. Eerder onderzoek laat vaker inconsistente resultaten zien als het gaat om openheid. Mogelijk is dit afhankelijk van de gestelde definitie van openheid, waarin zowel culturele aspecten als intellect een rol spelen (Digman, 1990), waardoor mogelijk in het huidige onderzoek wisselende resultaten gevonden zijn. Deze onduidelijke/brede definitie kan er voor zorgen dat mensen die van elkaar verschillen toch even hoog scoren op deze eigenschap. Dit kan uitmaken wanneer de kwaliteit van de interactie positief wordt beoordeeld bij een persoon met een hoog intellect, terwijl negatief wordt beoordeeld bij een persoon met veel culturele kenmerken. Hierdoor kunnen mogelijk verschillen in beoordelingen van de kwaliteit van de interactie zijn ontstaan.

Voor zowel jongens als meisjes bleek een hogere mate van extraversie positief samen te hangen met de satisfactie van de proefpersoon, voor meisjes was deze samenhang echter niet significant. Neuroticisme had daarentegen voor beiden seksen een tegenovergestelde samenhang met de kwaliteit van de sociale interactie. Een hoge mate van neuroticisme hing samen met een afname in de satisfactie van de proefpersoon. Wederom was dit verband sterker voor jongens dan voor meisjes. De aanwezigheid van extraversie lijkt de kwaliteit van de interactie dus te verbeteren en neuroticisme de kwaliteit juist te verlagen. Dit komt overeen de studie van Argyle en Lu (1990) waarin naar voren komt dat extraverte personen meer plezier halen uit sociale interacties dan personen die hoog scoren op neuroticisme, wat kan zorgen voor een positievere interactiebeoordeling bij de gesprekspartner. Mogelijk heeft het sterker aanwezig zijn van bepaalde persoonlijkheidseigenschappen voor jongens een groter effect voor de sociale interacties. Voor meisjes lijkt de mate waarin persoonlijkheidseigenschappen aanwezig zijn, minder van invloed. Gespeculeerd kan worden dat meisjes zich in sociale relaties meer aanpassen, waardoor persoonlijkheidseigenschappen minder van invloed zijn of minder getoond worden. Zo kan het zijn dat een meisje die hoog scoort op bijvoorbeeld neuroticisme, zich meer aanpast aan een extraverte gesprekspartner en andersom. Mogelijk zijn jongens, sneller dan meisjes, geneigd om een sociale interactie erg hoog of erg laag te beoordelen en waren zij minder vlak in hun gedragingen, waardoor het inschatten van persoonlijkheid makkelijker werd.

Agentische en communale gedragingen

Om te onderzoeken of agentische en communale gedragingen een mediërende rol speelden in het verband tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie, zijn een aantal gedragingen geselecteerd. Dit werd gedaan op basis van de definitie van de agentische en communale eigenschappen zoals opgesteld door Bakan (1966). Agentisch wordt omschreven met instrumentale karakteristieken zoals dominantie, prestatiegerichtheid, competentie, onafhankelijkheid en openheid. Communale eigenschappen omvatten expressieve karakteristieken, zoals verwantschap, zorgzaamheid, warmte, afhankelijkheid en aangenaamheid (Lippa, 1995; Gebauer et al., 2014). Het Lens Model (Brunswik, 1956) geeft aan dat eigenschappen geobserveerd kunnen worden vanuit gedragingen, oftewel cues. In het huidige onderzoek werd verondersteld dat deze verschillen in het tonen van cues te relateren zijn aan persoonlijkheidseigenschappen. Hierbij werd er vanuit gegaan dat concrete gedragingen op te delen zijn in de Big Two categorieën; agentisch en communaal (Gebauer et al., 2014). Agentische eigenschappen worden vaak gezien als stereotype voor mannelijkheid en communale eigenschappen als stereotype voor vrouwelijkheid. Op basis van de kenmerken van deze eigenschappen zijn een aantal gedragingen geselecteerd die hier waarschijnlijk mee samen hangen. Dit gebeurde aan de hand van observaties van concrete gedragingen, zoals; de oriëntatie van het hoofd en het lichaam, en aan de hand van observaties van holistische gedragingen, zoals; dominant gedrag en positieve betrokkenheid. De resultaten lieten slechts een mediërende rol zien voor de communale eigenschap 'positieve betrokkenheid' in het verband tussen zorgvuldigheid en de partner satisfactie. Er is een negatief indirect effect gevonden. Dit betekent dat de relatie tussen zorgvuldigheid en partner satisfactie via positieve betrokkenheid negatief wordt beïnvloed. Een hoge mate van zorgvuldigheid hing samen met een vermindering van positieve betrokkenheid. Een hoge mate van positieve betrokkenheid hing samen met een hogere partner satisfactie. Zorgvuldigheid hing daarnaast positief samen met de partner satisfactie. Deze mediatie bleek niet afhankelijk te zijn van sekse. Wat betekent dat sekse geen invloed heeft op het tonen van positieve betrokkenheid, welke wel de relatie tussen persoonlijkheid en sociale interactie beïnvloed. Voor deze gedraging verschilde de samenhang niet voor jongens en meisjes. Het is echter mogelijk dat er wel verschillen zijn voor jongens en meisjes in andere observeerbare specifieke gedragingen, zoals ook bleek uit de studie van Van Beek et al., 2006. Deze mogelijke verschillen kunnen de relatie tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie beïnvloeden.

Omdat de dataverzameling vooraf niet op agentische en communale gedragingen

geselecteerd is, kan het zijn dat hiermee bepaalde gedragingen, die wel aan vrouwen of mannen gerelateerd zijn, ‘gemist’ (niet geobserveerd) zijn. Denk hierbij bijvoorbeeld aan gedragingen gerelateerd aan het kiezen van bepaalde activiteiten, interessegebieden, sociaal/date-gedrag en gedragingen binnen een relatie, waarbij vaker sekseverschillen gevonden worden (Saragovi, Koestner, Di Dio, & Aubé, 1997). Ook kleding en manier van praten kunnen worden gerelateerd aan sekse (Back, Schmukle, & Egloff, 2009). Deze gedragingen zouden invloed kunnen hebben op de relatie tussen persoonlijkheid en sociale interactie en mogelijk afhankelijk kunnen zijn van sekse. Ook bleken de, in het huidige onderzoek geselecteerde, agentische en communale gedragingen, niet ondergebracht te kunnen worden als zijnde één factor. Deze losse gedragingen lijken dus niet te worden overkoepeld door de agentische en communale eigenschappen, wat in twijfel brengt of zij wel als zodanig kunnen worden gebruikt. Ook was de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van dominant gedrag niet hoog, waardoor bij het samenvoegen van de scores van de twee beoordelaars andere resultaten naar voren gekomen kunnen zijn. Daarnaast kan gespeculeerd worden dat bepaalde gedragingen niet worden waargenomen als zijnde agentisch of communaal door de gesprekspartner en proefpersoon, waardoor dit niet de kwaliteit van de interactie beïnvloed.

Naast het bovengenoemde waren de opnames die gebruikt zijn voor dit onderzoek van mindere kwaliteit. Hierdoor kan het zijn dat de resultaten van gedragingen vertekend zijn door verkeerde interpretaties of het missen van bepaalde handelingen.

De rol van depressie

Het wel of niet aanwezig zijn van een depressie, leek in het huidige onderzoek niet samen te hangen met de relatie tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie. Ook werden er geen hoofdeffecten voor depressie gevonden. Dit komt niet overeen met de studies van Van Beek, Dolderen en Dubas (2006) en Van Beek en Dubas (2008) waaruit bleek dat depressieve symptomen invloed hebben op de sociale interacties en dat positieve gedragingen binnen sociale interacties verzwakken.

Daarnaast blijkt dat bij een cut-off score van 13 bij de CDI, de sensitiviteit (het percentage terecht gestelde positieve diagnoses) 77,8 procent is, met een specificiteit van 83,8 procent (het percentage terecht gestelde negatieve diagnoses; Evers, van Vliet-Mulder, Groot, 2007; Timbremont & Braet, 2002). Dit kan betekenen dat de huidige indeling voor de ‘depressieve’ en ‘controlegroep’ niet optimaal is geweest, wat de resultaten kan hebben beïnvloed. In een recent onderzoek met adolescenten bleek een cut-off score van 16 punten, de sensitiviteit en de specificiteit te verhogen tot 92 en 93 procent (Roelofs et al., 2010).

Naast een mogelijke niet optimale toewijzing aan de groepen, kan het zo zijn dat de controle groep (de niet depressieven) in het huidige onderzoek, zich hebben aangepast aan de experimentele situatie. De setting van het onderzoek kan er mogelijk voor hebben gezorgd dat de participanten in mindere mate hun persoonlijkheid hebben getoond vanwege de ‘onbekende’ gesprekspartner. Waardoor het behoren tot de ‘depressieve’ groep niet gelijk een negatief effect had op de relatie tussen persoonlijkheid en de kwaliteit van de sociale interactie. Zo kan het zijn dat normaal vrolijke scholieren in deze setting meer lijken op de depro-groep dan in real-life dagelijkse situaties.

Sterke kanten en limitaties

Het huidige onderzoek heeft veel data opgeleverd over zowel psychisch gezonde, als ook over minder gezonde adolescenten van verschillende leeftijden. Het verzamelen van beeldmateriaal en het observeren is een tijdrovend proces, maar bood veel mogelijkheden om informatie te verkrijgen van verschillende gedragingen binnen deze doelgroep in sociale interacties. Ook het selecteren van gespreksparels binnen een zelfde school die elkaar niet kennen, is een lastig te bewerkstelligen experimentele setting. Niet alleen is er beeldmateriaal verzameld, ook is er veel informatie gewonnen over de persoonlijkheid en de aanwezigheid van depressieve symptomen. Het onderscheid dat gemaakt is tussen mannelijke en vrouwelijke koppels, bood daarnaast de mogelijkheid om sekseverschillen te kunnen bestuderen.

Naast bovengenoemde sterke kanten van het onderzoek, kan de setting van het onderzoek mogelijk een negatieve invloed hebben gehad op de resultaten. Het onder toezicht een gesprek voeren met een onbekende leeftijdsgenoot op camera, kan ervoor hebben gezorgd dat de adolescenten zich niet op een ‘natuurlijke’ manier hebben gedragen. De korte duur van het gesprek kan er hierbij voor hebben gezorgd dat de adolescenten niet aan de situatie konden wennen. Voor openheid zijn verschillende/tegenstrijdige resultaten naar voren gekomen in samenhang met interactiekwaliteit, wat kan duiden op een te brede/onduidelijke definitie van deze eigenschap. De agentische en communale gedragingen konden niet onder een factor worden gebracht, waardoor onduidelijk is of deze als zodanig geïnterpreteerd kunnen worden. Het is mogelijk dat in het huidige onderzoek een aantal agentische en communale gedragingen daarnaast niet geobserveerd zijn. Ook de grens die werd gebruikt om participanten in te delen in de controle of depro-groep, kan ervoor gezorgd hebben dat depressie weinig invloed lijkt te hebben op de relatie tussen persoonlijkheid en sociale interacties.

Implicaties

Ondanks dat er meer inzicht is gekomen in de invloed van sekse in de relatie tussen persoonlijkheid en de omgang met leeftijdsgenoten, is er ook nog veel onbekend over de redenen hiervoor. De huidige studie biedt aanvullend bewijs voor sekseverschillen in persoonlijkheidseigenschappen en sociale gedragingen in sociale situaties. Waar deze verschillen vandaan komen en wat de invloed is van psychologische problematiek, is echter nog niet duidelijk. Ondanks dat niet alle verwachte resultaten gevonden zijn, kan toekomstig onderzoek zich richten op mogelijke verklaringen voor de sekseverschillen in de omgang met leeftijdsgenoten. Een meer natuurlijke setting (denk aan experimenten op mobiele telefoons) en een hogere depressie-grens kan hier aan bijdragen. Het in kaart brengen van sekseverschillen in persoonlijkheid, gedragingen, psychische gezondheid en de samenhang hiertussen, kan bruikbaar zijn bij het toepassen van bijvoorbeeld verschillende therapeutische behandelingen van depressie voor jongens en meisjes. Denk hierbij aan het wel of niet in groepsverband geven van een therapie of het herkennen van gedragingen die als ‘normaal’ of ‘abnormaal’ worden gelabeld wanneer gekeken worden naar de typische agentische (mannelijke) eigenschappen en de communale (vrouwelijke) eigenschappen. Gedragingen zijn immers makkelijker te beïnvloeden dan persoonlijkheidseigenschappen. Door verder onderzoek te verrichten kunnen in de toekomst interventies nog beter worden afgestemd op de doelgroep.

Referenties

- Argyle, M., & Lu, L. (1990). The happiness of extraverts. *Personality and individual differences, 11*, 1011-1017. DOI: 10.1016/0191-8869(90)90128-E
- Arnett, J. J. & Hughes, M. (2012). *Adolescence and emerging adulthood: A cultural approach*. Essex: Pearson.
- Back, M.D., Baumert, A., Denissen, J.J.A., Hartung, F.M., Penke, L., Schmukle, S. C., Schonbrödt, F.D., et al. (2011). PERSOC: A unified framework for understanding the dynamic interplay of personality and social relationships. *European Journal of personality, 25*, 90-107. DOI: 10.1002/per.811
- Back, M. D., Schmukle, S. C., & Egloff, B. (2009). Predicting actual behavior from the explicit and implicit self-concept of personality. *Journal of personality and social psychology, 97*, 533. DOI: 10.1037/a0016229

- Bakan, D. (1966). *The duality of human existence: Isolation and communion in Western man*. Boston, MA: Beacon Press.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995). The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, *117*, 497-529. DOI: 10.1037/0033-2909.117.3.497
- Brunswik, E. (1956). *Perception and the representative design of psychological experiments* (2e editie). Berkeley: University of California Press.
- Costa Jr, P., Terracciano, A., & McCrae, R. R. (2001). Gender differences in personality traits across cultures: robust and surprising findings. *Journal of personality and social psychology*, *81*, 322. DOI: 10.1037/0022-3514.81.2.322
- De Goede, I., Branje, S. & Meeus, W. (2009). Developmental changes in adolescents' perceptions of relationships with their parents. *Journal of Youth and Adolescence*, *38*, 75-88. DOI: 10.1007/s10964-008-9286-7
- Denissen, J. J. A., Schönbrodt, F. D., van Zalk, M., Meeus, W. H. J., & van Aken, M. A. G. (2011). Antecedents and consequences of peer-rated intelligence. *European Journal of Personality*, *25*, 108–119. DOI: 10.1002/per.799
- Digman, J. M. (1990). Personality structure: Emergence of the five-factor model. *Annual review of psychology*, *41*, 417-440. DOI: annurev.ps.41.020190.002221
- Evers, A., Vliet-Mulder, J.C. van, & Groot, C.J. (2007). *Documentatie van tests en testresearch in Nederland, aanvulling 2007/01 (COTAN)*. Amsterdam: Boom test uitgevers.
- Gebauer, J. E., Sedikides, C., & Lüdtke, O. (2014). Agency-communion and interest in prosocial behavior: social motives for conformity and deviance explain socio-contextual inconsistencies. *Journal of Personality*, *82*, 452-466. DOI: 10.1111/jopy.12076
- Gerris, J. R. M., Houtmans, M. J. M., Kwaaitaal-Roosen, E. M. G., Schipper, J. C., Vermulst, A. A., & Janssens, J. M. A. M. (1998). *Parents, adolescents, and young adults in Dutch families: A longitudinal study*. Nijmegen, the Netherlands: University of Nijmegen, Institute of Family Studies.
- Ghaed, S. G., & Gallo, L. C. (2006). Distinctions among agency, communion, and unmitigated agency and communion according to the interpersonal circumplex, five-factor model, and social-emotional correlates. *Journal of Personality Assessment*, *86*, 77-88. DOI: 10.1207/s15327752jpa8601_09
- Goldberg, L. R. (1992). The development of markers of the Big-Five factor structure.

- Psychological Assessment*, 4, 26–42. DOI: 10.1037/1040-3590.4.1.26
- Helgeson, V. S. (1994). Relation of agency and communion to well-being: Evidence and potential explanations. *Psychological Bulletin*, 116, 412–428. DOI: 10.1037/0033-2909.116.3.412
- Helgeson, V. S., & Fritz, H. L. (1999). Unmitigated agency and unmitigated communion: Distinctions from agency and communion. *Journal of Research in Personality*, 33, 131–158. DOI: 10.1006/jrpe.1999.2241
- Hutteman, R., Bleidorn, W., Keresteš, G., Brković, I., Butković, A., & Denissen, J. J. (2014). Reciprocal associations between parenting challenges and parents' personality development in young and middle adulthood. *European Journal of Personality*, 28, 168-179. DOI: 10.1002/per.1932
- James, W. (1981). *Principles of psychology: Volumes 1 and 2*. Cambridge, MA: Harvard University Press (Originally published in 1890).
- Kievit, T., Tak, J. A. & Bosch, J. D. (2009). *Handboek psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen* (7^e editie, pp. 634). Utrecht: De Tijdstroom.
- Kovacs, M. (1992). *Children's Depression Inventory, manual*. New York/Toronto: Multi-Health Systems.
- Leary, T. (1957). *Interpersonal diagnosis of personality; a functional theory and methodology for personality evaluation*. Oxford, England: Ronald Press.
- Lippa, R. A. (1995). Gender-related individual differences and psychological adjustment in terms of the Big Five and circumplex models. *Journal of Personality & Social Psychology*, 69, 1184–1202. DOI: 10.1037/0022-3514.69.6.1184
- Nestler, S. & Back, M.D. (2013). Applications and extensions of the lens model to understand interpersonal judgments at zero acquaintance. *Current Directions in Psychological Science*, 22, 374-379. DOI: 10.1177/0963721413486148
- Noldus, L. P. (1991). The Observer: a software system for collection and analysis of observational data. *Behavior Research Methods, Instruments, & Computers*, 23, 415-429.
- Reitz, A. K., Zimmermann, J., Hutteman, R., Specht, J., & Neyer, F. J. (2014). How peers make a difference: The role of peer groups and peer relationships in personality development. *European Journal of Personality*, 28, 279-288. DOI: 10.1002/per.1965
- Roelofs, J., Braet, C., Rood, L., Timbremont, B., Van Vlierberghe, L., Goossens, L., & van Breukelen, G. (2010). Norms and screening utility of the Dutch version of the Children's Depression Inventory in clinical and nonclinical youths. *Psychological*

- Assessment*, 22, 104-110. Doi: 866. 10.1037/a0020593
- Rose, A. J., & Rudolph, K. D. (2006). A review of sex differences in peer relationship processes: potential trade-offs for the emotional and behavioral development of girls and boys. *Psychological bulletin*, 132, 98. DOI: 10.1037/0033-2909.132.1.98
- Saragovi, C., Koestner, R., Di Dio, L., & Aubé, J. (1997). Agency, communion, and well-being: Extending Helgeson's (1994) model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 73, 593. DOI: 10.1037/0022-3514.73.3.593
- Schaffer, D. R. (2009). *Social and personality development* (6e editie). Belmont, CA: Wadsworth, Cengage Learning.
- Timbremont, B. & Braet, C. (2002). *Handleiding Children's Depression Inventory*. Lisse: Swets Test Publishers.
- Van Beek, Y., Dolderen, M.S.M. van & Dubas, J.S. (2006). Gender-specific development of nonverbal behaviors and mild depression in adolescence. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 47, 1272-1281. DOI: 10.1111/j.1469-7610.2006.01663.x
- Van Beek, Y. & Dubas, J.S. (2008). Decoding basic and non-basic facial expressions and depressive symptoms in late childhood and adolescence. *Journal of nonverbal behavior*, 32, 53-64. DOI: 10.1007/s10919-007-0041-7
- Van Leuven, M., & Van Beek, Y. (2000). *Children's Depression Inventory, Nederlandse bewerking*. Internal Report, Utrecht: Utrecht University.

Bijlage 1

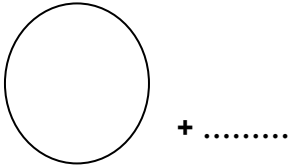
Sociale dilemma's

Dilemma 1: 'Er wordt een reisje georganiseerd, je mag alleen mee als je een hoge score haalt op een test. Je beste vriend/vriendin wil heel graag mee en studeert hard op de test. Dan komt de leraar naar je toe (de leraar is een vriend van je ouders) en vertelt dat jij gewoon mee mag op het reisje, zonder de test te doen. Wat doe je?'

Dilemma 2: 'Als je tijdens de les naar de WC gaat, zie op de gang een vriend van je, die bekend staat als een betrouwbare persoon, een portemonnee stelen uit de jaszak van een klasgenoot; het kneusje van de klas (waar je ook mee bevriend bent). Aan het einde van de les vraagt de leraar wie de portemonnee heeft gestolen. Wat doe je?'

Dilemma 3: 'Je bent op een feest en nadat je terugkomt van de WC zie je je vriendje/vriendinnetje zoenen met je beste vriend/vriendin. Ze zijn beiden aangeschoten. Wat doe je?'

Dilemma 4: 'Iemand kijkt bij je af tijdens een proefwerk. Jij krijgt een 1, de ander niet, want die heeft één vraag meer goed dan jij. Daarom gaat de leraar ervan uit dat jij degene bent die gespiekt heeft. Door deze 1 kan je niet overgaan naar het volgende jaar. Daarentegen, de persoon die bij je heeft afgekeken heeft problemen thuis en kan ook niet overgaan met een 1. Hoe pak je dit aan?'

Bijlage 2**Vragenlijstje Discussies**

Geef een cijfer van 1-10 (net als rapportcijfers)

1. Hoe tevreden ben je met het resultaat van de discussies?

2. Hoe leuk vond je het om met deze persoon te discussiëren?

3. Hoe leuk denk je dat de ander het vond om met jou te discussiëren?

4. Hoe groot is jouw inbreng geweest in de discussie?

(een 1 betekent dat je geen inbreng had, een zes evenveel als de ander en geef een 10 als jij alles hebt bepaald)

5. Hoe goed lukte het om het eens te worden?